

Duitsleraar

Ton van der Wouden - Meertens Instituut

Op de middelbare school hadden we vroeger twee soorten leraren. We hadden aan de ene kant de ‘wiskundeleraar’, de ‘gymnastiekdocent’ en de ‘scheikundejuf’, die we met één enkel woord aanduidden. Bij de talen hadden we twee woorden nodig om de docenten te omschrijven: we hadden een ‘leraar Engels’, een ‘docente Frans’ en een ‘juf Grieks’. Dat konden we niet in één term vatten. *Engelsleraar*, *Fransdocent* en *Grieksjuf* was voor ons gevoel helemaal geen Nederlands.

Maar de tijden veranderen, en de taal verandert mee. Tegenwoordig zeggen ze het gewoon wel. Ik denk dat ik het voor het eerst hoorde in 2006, uit de mond van mijn dochter die toen in de eerste klas van het VWO zat: “de Engelsleraar werd kwaad”, en “de Fransdocent is stom.” Mijn vrouw en ik probeerden het nog te corrigeren, maar het hielp niks. Dit voorjaar nog schreef ze in een mailtje: “Je bedoelt de Duitslessen?”

Voor onze ogen

Toen ik de combinatie van ‘taal+functie’ eenmaal had opgemerkt, hoorde ik die overal – zo gaat dat. Een informele enquête onder studenten en collega’s in het onderwijs leerde me dat deze ontwikkeling al een jaar of vijftien aan de gang moet zijn, en ook al min of meer voltooid is voor deze generatie: alle leerlingen zeggen nu ‘Engelsleraar’. De oudste gebruikers van woorden als *Engelsleraar* zijn volgens mij nu een jaar of dertig, terwijl geen enkele informant van boven de veertig dit soort woorden accepteert. We zien de taal hier voor onze ogen veranderen. Interessant, maar waarom zou het gebeuren?

Kleuterjuf

Even terug naar die wiskundeleraar. Die kun je ook ‘leraar wiskunde’ noemen, in twee woorden, hoewel dat misschien wat stijf en formeel klinkt. Dat gaat ook op voor de meeste andere docenten:

wiskundeleraar	leraar wiskunde
gymnastiekdocent	docent gymnastiek
scheikundejuf	juf scheikunde

Voor die docent Engels gold dus van oudsher dat die niet in de eerste kolom kon voorkomen (en die onmogelijkheid duiden we aan met een asterisk):

Engelsleraar*	leraar Engels
---------------	---------------

Maar als we even nadenken, zijn het de beroepsnamen uit de rechterkolom die uitzonderlijk zijn: allerlei andere functieaanduidingen kunnen alleen voorkomen als samenstelling:

kleuterjuf	juf kleuter*
tropenarts	arts tropen*
brigadegeneraal	generaal brigade*

Dat *Engelsleraar* niet kon, was een grote uitzondering, en de huidige opmars van dat soort termen is te danken aan ons streven de taal systematischer te maken. Doordat de grammatica van het Nederlands systematischer wordt, en een uitzondering uit de weg wordt geruimd, wordt de taal iets makkelijker. Daar kan geen Nederlandsdocent op tegen zijn.